

A közművelődési törvény új lehetősége az általános iskola nevelő munkájában

Az utóbbi időben egyre gyakrabban esik szó a közművelődésről, a kultúráról. Úgy gondoljuk joggal állapíthatjuk meg, hogy társadalmi életünk érdeklődésének középpontjába került a kultúra. Napjainkban gyakori vitatéma a mozi, a tv, a színház, a rádió egy-egy adása, vagy egy-egy könyv, tanulmány olvasása. E tény is igazolja, hogy szinte nem lehetünk meg kultúra nélkül és nem is vonhatjuk ki magunkat a hatása alól. A XI. kongresszus is hangsúlyozta, hogy „A művelődés, műveltség egyéniséget formáló és közösségteremtő erő. A társadalom további felemelkedését szolgáló céljaink szükségessé teszik, hogy erőteljesen fejlesszük közművelődési rendszerünket.” Ennek a feladatnak tett eleget a Kulturális Minisztérium, amikor az elmúlt év őszén az országgyűlés elé tárta a közművelődési törvénytervezetét. A tervezetet az országgyűlés elfogadta, s azóta a törvénykönyv úgy tartalmazza, mint az 1976. évi. V. Törvény a Közművelődésről.

A törvény egy szakaszt lezárt és egyúttal új lehetőségeket és körülményeket teremt az emberek művelődésében, azonban önmagában nem oldja meg a közművelődés előtt álló feladatokat. Ehhez emberekre van szükség. Az emberek céltudatos és tervszerű munkájára. A törvény, mint említettük, csak lehetőség! Lehetőség, hogy jobban végezzük munkánkat, de a lehetőség mellett feladatokat is előír. Hadd utaljunk itt a 2. fejezet 21. §-ában található követelményekre, melyek oktatási-nevelési intézmények tennivalóit határozzák meg. (Hadd idézzünk ebből): „Az oktatási-nevelési intézmények közművelődési feladata a műveltség megalapozása és fejlesztése, a művelődés iránti igény felkeltése, az önképzés módszereinek kialakítása és elsajátíttatása, a folyamatos művelődés érdekében.

Az oktatási-nevelési intézmények vezetői – a közművelődést szolgáló intézményekkel együttműködve – gondoskodnak a tanulók tanórán kívüli kulturált neveléséről. Az oktatási-nevelési intézmények a szülők bevonásával közreműködnek a családi nevelés és művelődés színvonalának fejlesztésében, a szülők pedagógiai műveltségének, nevelési készségének gyarapításában.” E kiemelések azért lényegesek, mert a művelődési igény felkeltése már az általános iskolában kell, hogy elkezdődjön, különösen az iskola szerepe évről évre nő. Hadd tegyük hozzá, *meghatározó* szerepe. Erre utalt gyakorlatilag Pozsgay Imre kulturális miniszter is az országgyűlésen elhangzott előadói beszédében: „... amikor a közművelődési programnak mindent átfogó egyetemes jellegét hangsúlyozzuk, nem feledkezhetünk meg arról, hogy van olyan elsődrendűen közművelődési célú intézményhálózatunk, amelynek alapvető feladata a társadalom művelődésének előmozdítása. Tudjuk azt is, hogy mind fejlettebb iskolarendszer nélkül, annak a képzésen és nevelésen túl a társadalmi mozgást nagymértékben befolyásoló hatása nélkül sémmiteséle közművelődési cél nem valósítható meg”. A műveltség leg-

főbb összetevőjét az iskolázottság jelenti. Úgy gondoljuk, hogy az iskoláknak – ha ténylegesen az életre akarja felkészíteni a tanulókat – ki kell lépniök a ma még meglevő zártságból. Ezért nagyon szoros egymásraépültséget kell kialakítania a közoktatás és a közművelődés között. Számos iskola a törvény megjelenése előtt is jó kapcsolatot épített ki a település közművelődési intézményeivel. Ez a *jövőben már nem elegendő!* A törvény szelleme, de betűje is követeli, hogy mind szervezetiileg (szervezésileg), mind tartalmilag, egységes és tudatos munka alapján tovább javuljon az oktatási és közművelődési intézmények, együttműködése. Csak egy ilyen tervszerű munka eredményeként várható, hogy az intézményekben egységes hatásrendszer alapján formálják a felnövő nemzedéket.

Milyen lehetőségeket látunk?

Itt elsősorban nem az írásbeliségre gondolunk. De szerény feljegyzés, kiegészítés elengedhetetlen. Az iskolai munkatervek az osztályfőnöki tanmenetek, az úttörőcsapatok munkaprogramjai céltudatosan jelölik meg az ifjúság művelődésével kapcsolatos iskolán kívüli feladatokat is. Az iskoláknak fel kell ismerniök, hogy tartalmasabb és eredményesebb lesz az oktató-nevelő munka, ha jobban támaszkodnak a közművelődési intézmény adta lehetőségekre. Közös munkaprogramokat szükséges kialakítani, s ezek megoldásába, lebonyolításába a szülőket a társadalmi élet különböző képviselőit is be kell vonni. Most, amikor különösen nagy jelentőségű a közoktatás és a közművelődés kapcsolatának erősítése, a *kezdeményező lépést* az iskolának kell megtennie, előkészítenie, szerveznie és következetesen, folyamatos rendszerré alakítania az együttműködést.

Nagyon lényegesnek tartjuk, hogy az adott település lehetőségeivel éljenek az iskolák. A kisebb települések pedig kapcsolják tevékenységüket a közeli városok kulturális szolgáltatásaiba. Az iskolai tanuló hatékonyabb nevelése érdekében könyvtár, a művelődési otthon, a filmszínház, a múzeum stb. tartalmaz együttműködést alakíthatnak ki. Nem célunk most ezekről részletesen beszélni. De annyit mégis megemlítünk, hogy nem elegendő az, ha egy-egy tanítási órát közművelődési intézményben tartanak ugyan, de annak tartalma kevésbé kapcsolódik a közművelődési intézményben látottakkal.

Ezeket a tanítási órákat is meg kell tervezni, és egyeztetni kell a közművelődési intézmény munkatársaival – azért is, hogy feltárhassák intézményük ismeretnyújtó, bővítő szerepét, színesen, érdekesen, a tanulók életkorának megfelelően gazdagíthatják és bővíthessék az iskolai nevelő munkát.

Úgy gondoljuk már e tanév II. félévében és az 1977/78. tanévben is érdemes az iskolák tantestületeinek egy rövid időt szánni arra, mit sikerült eddig a tanulók személyiségfejlesztése érdekében tenniök, és mi az, amit a következő időszakban többletmunka nélkül, de tervezett módon a közművelődési intézmények bevonásával, folyamatosan végezhetnek. Ha valamikor nagy szükség volt a koordinációra, akkor ebben a feladatrendszerben különösen. Csak az egész tantestület egységes tevékenységével valósítható csak meg, és az iskolai élet egyetlen területét, szervezeti formáját sem szabad kihagyni! Még a napközit sem.

Az általános iskolákban új tanterv bevezetésére készülünk. E tantervek szélesebb alapot nyújtanak a tanulók neveléséhez. Ahhoz, hogy céljait, feladataikat eredményesen valósíthassuk meg, az is szükséges, hogy lássuk a kapcsolatát a közművelődéssel, és a műveltséget átfogóbban értelmezzük. Már az iskolában adjunk elegendő indítékot a tanulóknak arra, hogy képesek legyenek a permanens tanulásra, önművelődésre, képesek legyenek a szabad idő értelmes felhasználására. Ezek együttesével alakíthatjuk a felnövő nemzedék életmódját.

Az érdekes, színes, eleven, tartalmas együttműködés az oktatási és a közművelődési intézmények között véleményünk szerint érdemlegesen javítaná az iskolai nevelőmunka színvonalát. Már ezért is megéri, hogy foglalkozzunk e fontos témával. Ezen-

kívül nem közömbös számunkra, hogy a fiatalokat – akikre a fejlett szocialista társadalom továbbépítése vár – miként készítjük fel sokrétű, bonyolult, nem könnyű feladataik ellátására.

Amikor bevezetőnkben arra utaltunk, hogy sok szó esik a művelődésről, tettük ezt azért, hogy felhívjuk a figyelmet arra, most már van közművelődési törvényünk és ez a törvény ténylegesen segítheti és segíti is az általános iskola eredményesebb munkáját. Most már az a feladatunk, hogy a törvényt részletesen megismerjék a tanterületek, éljenek a törvény által biztosított lehetőségekkel, és segítsék elő, hogy a művelődés igazán minden felnövő fiatal – állampolgár – joga, lehetősége és feladata legyen.

DR. KERÉKGYÁRTÓ IMRE

Budapest

Szexualitás és tanulói magatartás

„A világ egyidőben akarja leküzdeni a magántulajdon uralmát és kivívni azt, hogy testünk-lelkünk magántulajdonunk legyen.”

Illyés Gyula: Fejezet Beatricéről

EGYIK nevelésméleti tanulmányomban hitet tettem arról, hogy a pedagógus középponti pályatevékenysége a rábizott ifjúság nevelése. Ennek „eredményei legegyszerűbben és viszonylag legegyszerűbben a *tanulók tudásának változásaiban*, gyarapodásában érhetőek tetten”. Lényegesen nehezebb azt a másik lényeges változást mérlegre tennünk, amely a tanulók magatartásában, észlelhetően pedig *magatartásuk külső megnyilvánulásaiban* figyelhető meg. (Kerékgyártó: A nevelés eredményessége. Budapesti Nevelő 1976:1. p. 13–25.) Magatartáson ugyanis – szerintem – azt a belső viszonyrendszert szükséges értenünk, amely a személyiség kibontakozása, az ember társadalmivá válása folyamatában az egyén és önmaga, illetve környezete között szerveződik. Ennek a viszonyrendszernek kialakulásában meghatározó szerepet játszanak mindazok a *személyek*, akikkel kisgyermekkorától haláláig kerül rövidebb, hosszabb ideig tartó közvetlen kapcsolatba (=kölcsonhatásba) az ember. Tekintettel arra, hogy csak egyes nyelvek ismerik a nem nélküli embert (das Mensch), a mindennapi életben a személyiségek *nemileg is* meghatározottak: nők vagy férfiak, nyilvánvaló, hogy a magatartás kialakulásában jelentős tényezők azok a kapcsolatok, amelyek különböző nemű emberek között keletkeznek, s róluk:

- valamilyen úton (filmek, regények, észlelés stb. útján) információkat szerzünk,
- illetve egyéni életünkben személyesen élünk át.

Éppen ezért a szexualitás a nevelés egyik fontos összetevője, egyrésztől mint *nevelésünk* tartalma (Szexuális, családi életre nevelésről szóló fejezetünk a MK. 1976. 4. számában), másrésztől mint az *önnevelés* fontos hatótényezője. Ez teszi szükségessé, hogy ebből a szempontból is foglalkozzunk a kérdéssel anélkül, hogy felesleges ismétlődésekbe bocsátkoznánk. Itt csupán csak utalunk néhány fontos alapelvünkre: a ma ifjúsága felfokozott szexuális ingerek között nevelkedik. Okai között Végh Antal az Északi utakon c. könyvében egy svéd íróra hivatkozva megemlíti, hogy a kapitalizmus a politikával való foglalkozástól kívánja elterelni az ifjúság figyelmét azzal, hogy ágyba csalogatja. Riesmann az elembertelenedés, eltárgyasodás elleni utolsó menedéket látja benne azzal, hogy közben maga a szexualitás is elembertelenedik, eltárgyasul.